

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پروردگارا

مرا بر نعمات بیکرانیت شکر نیست

ای هستی بخش و مود

نه نردبانی باشد برای فزونی تکبر و غرور

الهی یاریم ده تا دانش اندک

و نه دست مایه ای برای تجارت

و نه ملقه ای برای اسارت

بلکه وسیله ای برای تجلیل از تو

۱۳۸۰ / ۱۱ / ۲۷
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
مجلس شورای اسلامی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکتری پزشکی عمومی

عنوان:

مقایسه تکایم هودستنجی و ارزشیابی دانشجویان از عملکرد اعضاء هیأت علمی

دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در نیمسال اول سال ۱۳۷۹

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر محمد رضا شهرکی

016032

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر کمیلی

نگارش:

مهدی مقدم

شماره پایان نامه: ۶۵۸

تابستان ۸۰

از طرفان دانشجوین

تقدیم به :

همه معلمان ، دبیران و اساتیدم

تقدیم به :

استاد گرامی ام

جناب آقای دکتر محمد رضا شهرکی

تقدیم به :

استاد ارجمندم

جناب آقای دکتر کمیلی

تقدیم به دو واژه مقدس :

پدر : نمونه صبر و بردباری که همیشه و همه جا راهنما و پشتیبانم است .

مادر : دریای بی پایان مهربانی ، که مانند برای ممبتهای او نیست .

تقدیم به :

همه برادران و خواهران عزیزم

تقدیم به :

همسر منظر بانم؛ سمیه

به پاس تمام مشقتهایی که برای ارتقاء درجات علمی و پیشرفتم بر
خود هموار ساخت .

به او که همیشه با صبر و محبت فویش مرا به زندگی امیدوار و با
صداقت خود معنی دوست داشتن را آموخت .

تقدیم به :

خانواده همسر

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	چکیده فارسی
۱	○ فصل اول : معرفی پژوهش
۲	مقدمه و معرفی طرح
۵	اهداف ، سئوالات و فرضیات
۶	○ فصل دوم : بررسی متون
۷	تاریخچه آموزش پزشکی در ایران
۱۳	استراتژیهای آموزشی
۱۳	اهداف آموزشی
۱۴	رده بندی اهداف آموزشی
۱۵	ارزیابی اهداف شناختی
۱۶	ارزیابی اهداف عاطفی و (نگرش)
۱۷	ارزیابی اهداف مهارتی (روانی - حرکتی)
۱۸	کلیات آموزش
۲۲	ابعاد آموزش مؤثر و مطلوب
۲۳	اصلاح آموزش در بخش
۲۴	تاریخچه نظارت و ارزشیابی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۵	ارزیابی برنامه های آموزشی
۲۶	روشهای ارزیابی آموزش پزشکی
۲۶	اصول ارزیابی
۳۰	روشهای متداول ارزیابی
۳۰	مقایسه روشهای ارزیابی
۳۱	وظایف و مسئولیتهای عضویت هیئت علمی
۳۲	روشهای ارزشیابی اعضای هیئت علمی
۳۲	منابع خودسنجی
۳۵	مروری بر مطالعات انجام شده
۳۵	مطالعات انجام شده در خارج
۳۷	مطالعات انجام شده در ایران
۳۹	○ فصل سوم : مواد و روشها
۴۰	نوع مطالعه
۴۰	جامعه هدف
۴۰	ابزار گرد آوری اطلاعات
۴۰	زمان گرد آوری اطلاعات
۴۰	حجم نمونه مورد مطالعه
۴۰	روش انجام پژوهش

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴۳	○ فصل چهارم : یافته های پژوهش
۴۴	بررسی جمعیت مورد مطالعه به تفکیک دانشکده
۴۵	بررسی نمره ارزشیابی دانشجو از استاد در جمعیت مورد مطالعه
	بررسی نمره ارزشیابی استاد بر اساس نمره خودسنجی
۴۶	در جمعیت مورد مطالعه
	بررسی نمره ارزشیابی دانشجو از اساتید دانشکده پزشکی
۴۷	به تفکیک علوم پایه و بالینی
	بررسی نمره خودسنجی اساتید دانشکده پزشکی
۴۷	به تفکیک علوم پایه و بالینی
	بررسی ضریب همبستگی بین ارزشیابی دانشجو و نمره خودسنجی استاد در جمعیت مورد مطالعه به تفکیک دانشکده
۴۸	
۴۹	بررسی عدم توافق نظرات دانشجویان و اساتید
۵۰	○ فصل پنجم : بحث و نتیجه گیری
۵۱	بحث و نتیجه گیری
۵۳	پیشنهادات
۵۶	منابع
۵۸	چکیده انگلیسی
	ضمیمه ۱-۱۰

چکیده فارسی :

ارزشیابی به علت ماهیت و عملکرد خاص خود در هر گونه نظام آموزشی یکی از گسترده ترین مباحث فرآیند آموزش است و علیرغم اهمیت فراوان آن و نیز اختصاص دادن حجم عظیمی از مباحث تربیتی به خود ، نتایج آن به مقدار کمی مورد استفاده قرار می گیرد . به واقع می توان گفت تا کنون بیشتر از ضرورت اجرای ارزشیابی صحبت به میان آمده تا به کارگیری آن . روشهای ارزشیابی استاد بر حسب هدف ارزشیابی و ملاکهای آن متفاوت است . اگر منظور، ارزشیابی دقیق و قابل اعتماد از عملکرد اعضای هیات علمی می باشد ، لازم است که روشهای مختلف مورد استفاده قرار گیرد .

این پژوهش بصورت یک مطالعه مقطعی - تحلیلی می باشد . جمعیت مورد مطالعه کلیه اعضای هیات علمی دانشگاه در نیمه اول سال تحصیلی ۷۹ بوده اند که فرم های خودسنجی را تکمیل نموده و نتایج حاصله از ارزشیابی آنها توسط دانشجویان در آن ترم موجود بوده است .

حیطه های مورد بررسی در پرسشنامه های جمع آوری اطلاعات شامل : حیطه های تسلط علمی ، تاثیر روحی - معنوی و اجتماعی استاد بر دانشجو ، فن تدریس و استفاده از امکانات سمعی و بصری ، ایجاد انگیزه جهت مطالعه و نحوه کنترل کلاس بوده اند . نتایج بدست آمده توسط نرم افزار SPSS و به کمک آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن (SPIARMAN) مورد بررسی قرار گرفت .

در این بررسی از بین ۲۱۶ نفر عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ، ۱۱۸ نفر فرم خودسنجی را تکمیل نمودند (response rate = %۵۳) . به کمک آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن در تمام حیطه های عملی ، معنوی و اخلاقی ، تسلط علمی ، کنترل کلاس و نظم کلاس بین نتایج

خودسنجی با ارزشیابی توسط دانشجویان تفاوت معنی داری موجود نبود ($P > 0.05$) در این بررسی مشخص شد که میانگین نمرات ارزشیابی توسط دانشجویان از نمرات خودسنجی کمتر بوده است.

در بعضی از مطالعات دیگر نیز به این امر اشاره شده است که نتایج خودسنجی با نتایج سایر روشهای ارزشیابی تطابق و همخوانی ندارد. علل این امر باید مشخص شوند تا نتایج ارزیابی‌ها پایائی (Stability) و روائی (Viability) بیشتری داشته باشند. با توجه به بالاتر بودن نمرات خودسنجی نسبت به ارزشیابی دانشجویان از اساتید، بنظر می‌رسد که تفسیر نتایج خودسنجی بایستی با احتیاط بیشتری انجام پذیرد. در ضمن بایستی در جهت یافتن راه‌حلهایی در زمینه دقیق‌تر شدن نتایج ارزشیابی‌ها، بویژه خودسنجی، اقدامات مؤثری صورت گیرد.

فصل اول :

معرفی پژوهش

فصل اول

ارز اطلاعات در آرکس ایران
تیم مدرک

مقدمه و معرفی طرح :

با توجه به اینکه ارزیابی یکی از فاکتورهای مهم در روند فعالیتهای آموزشی است و هنگامی که ارزیابی از کارها انجام پذیرد ، این امکان را فراهم می سازد تا نقاط ضعف و قوت مشخص گردد. با شناخت نقاط ضعف و قوت می توان به گونه ای عمل نمود تا نقاط قوت تقویت و نقاط ضعف به مرور حذف شود . هر برنامه آموزشی هنگامی ثمر بخش خواهد بود که افراد کار آمد ، مکان مناسب ، وسایل و امکانات ضروری برای اجرای آن به نحو مطلوب آماده گردد و سپس نتیجه کار و مؤثر بودن آموزش به طور مستمر مورد ارزشیابی قرار گیرد و نتیجه ارزیابی ها جهت بهبود برنامه ریزی و اجرای آن به کار رود . (۲) برای انجام هر تحول باید به ارکان توجه شود . تحول آموزشی نیز از این قانون مستثنی نیست . منظور از ارزشیابی در آموزش پزشکی قضاوت درباره وضعیت آموزش ، پژوهش و ارایه خدمات بهداشتی ، درمانی و تخصصی مورد عرضه بیمارستانهای آموزشی و مقایسه با استانداردهای مورد نظر است . (۴)

چون در روند آموزشی ، استاد ، دانشجو و محیط آموزشی سه عامل عمده و مؤثر در آموزش می باشند. امروز سعی براین است که برای جامع بودن ارزشیابی از روش ارزشیابی بیرونی (External) و هم درونی (Internal) بهره گرفته شود و همچنین کلیه ابعاد فعالیتهای و توانائیهای هر عضو هیئت علمی مدنظر و ارزشیابی قرار گیرد . همانطور که استاد می تواند به راحتی در مورد بعضی از جنبه های آموزشی دانشجوی خود نظر دهد ، دانشجو نیز می تواند همچنان یک منبع اطلاعاتی مهم برای ارزشیابی استاد و از این جهت موجب اثر بخشی ، به روند تدریسی مدرس باشد . یکی دیگر از راههای ارزشیابی درونی استفاده از فهرست خود سنجی است . در این روش سعی می شود با فراهم آوردن ابزار لازم، زمینه خودسنجی و قضاوت بهتر در مورد فعالیتهای

کارائی هر عضو هیئت علمی توسط خود او فراهم شود. در این روش تحریک انگیزه برای بهبود کمی و کیفی توانایی و عملکرد هر فرد باترغیب، مشارکت و محوریت خود او مدنظر است. (۱۱ و ۵۹)

امروزه به علت ماهیت و عملکرد خاص، ارزشیابی می تواند در هر نوع نظام آموزشی، یکی از گسترده ترین و پر سروصداترین مباحث آموزشی باشد. و امروزه مشخص شده است که هیچ برنامه ای رشد و توسعه پیدا نمی کند، مگر اینکه، در معرض ارزشیابی قرار گرفته، نقاط ضعف به تدریج بهبود یابد، بر همین اساس بحث درباره ارزشیابی برنامه های آموزشی هم باید بعنوان عامل مهم و تعیین کننده در سودمندی هر نوع برنامه توسعه و رشد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و آموزشی مورد استفاده قرار گیرد به همین دلیل برنامه های ارزشیابی امروزه در کلیه سطوح بویژه آموزشی مدنظر و در حال گسترش است (۸ و ۹).

آموزش و بخصوص آموزش پزشکی در کشور ما در اکثر موارد بدون بررسی همه جانبه، آنالیز، برنامه ریزی مناسب، کافی و جامع طراحی و اجرا می گردد و به همین دلیل در مسیر اجرا دچار نقص می گردد، اگر یک برنامه آموزشی بدون مطالعه همه جانبه طراحی و اجرا گردد و در مسیر اجرا نواقص مشخص و برطرف گردد، مسلماً معایب آموزشی کمتر خواهد شد. شواهد نشان داده است که اغلب برنامه های آموزشی به این دلیل اجرا می شوند که مدیران آموزشی احساس می کنند، این برنامه باید اجرا شود، در صورتیکه ارزیابی روندی است که می تواند موجب بهبود و ارتقاء شیوه تدریس و در نهایت آموزش گردد. در این بین تلاشهای فراوانی انجام شده و می شود تا نتایج ارزشیابی اساتید دانشگاهها با نتایج واقعی منطبق گردد (۴) با توجه به اینکه ۱۳۶ سال از تاسیس وزارت بهداری یا وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی می گذرد هنوز نواقص زیادی در زمینه آموزش پزشکی به چشم می خورد، به گونه ای

که امروز در وزارتخانه فوق الذکر نشست ها و سمینارهای متوالی برگزار می شود ، تا شاید بتوان این اشکال بزرگ را برطرف نمود . بر این اساس ، هر چند مطالعه ای در این زمینه در کشور ما انجام نشده است ، که اساتید ما که بزرگترین مسئولیت یعنی آموزش دانشجویان رشته پزشکی را در همه سطوح ، علوم پایه و بالینی بر دوش می کشند بازخوردی از عمل خویش داشته باشند و یا به عبارت ساده تر مشخص شود که دید مخاطبین آنها نسبت به عملکرد آنها چگونه است . این روند که گونه ای ارزیابی است ، می تواند هشدار ی بر اساتید بزرگوار باشد که اگر نواقصی وجود دارد بر طرف و محسنات خود را تقویت نمایند . و در صورتیکه ارزیابی دانشجویان و اساتید تقریباً مشابه باشد ، مسلماً مشکل آموزش پزشکی را باید جای دیگری کنکاش نمود . (۱)

با توجه به مسائل فوق و با عنایت به مطالعات انجام شده در جهان و از جمله در کشورمان که نشان دهنده اهمیت روند ارزشیابی است و با توجه به اینکه تا به حال چنین مطالعه ای در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان انجام نشده است و موضوع ارزشیابی یکی از اولویت های آموزشی در دانشکده پزشکی می باشد بر آن شدیم تا در این زمینه مطالعه ای انجام شود تا به بررسی چگونگی ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان و خودسنجی و مقایسه نتایج آنها با هم صورت گیرد که معتقدیم که ملاکها و نتایج ارزشیابی با هم یکسان نبوده و یا حتی الامکان در جهت ارتقاء کیفیت آموزش اقدام مؤثری صورت نگرفته است امید می رود که نتایج این مطالعه به ارتقاء سطح کیفی آموزش در دانشگاه بیانجامد .

اهداف ، سؤالات ، فرضیات

هدف کلی :

مقایسه نتایج خودسنجی و ارزشیابی دانشجویان از عملکرد اعضاء هیئت علمی دانشگاه علوم

پزشکی زاهدان در نیمسال اول سال ۱۳۷۹

اهداف ویژه

- ۱- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره عالی دارند .
- ۲- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره متوسط دارند .
- ۳- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره ضعیف دارند .
- ۴- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس خود سنجی نمره عالی دارند .
- ۵- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس خود سنجی نمره متوسط دارند .
- ۶- تعیین فراوانی اساتیدی که بر اساس خود سنجی نمره ضعیف دارند .

سؤالات و فرضیات

- ۱- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره عالی دارند چقدر است؟
- ۲- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره متوسط دارند چقدر است؟
- ۳- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره ارزیابی دانشجویان نمره ضعیف دارند چقدر است؟
- ۴- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره خود سنجی نمره عالی دارند چقدر است؟
- ۵- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره خود سنجی نمره متوسط دارند چقدر است؟
- ۶- درصد فراوانی اساتیدی که بر اساس نمره خود سنجی نمره ضعیف دارند چقدر است؟